

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده معماری و شهرسازی
گروه معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش معماری

مدیاتک کرج

طراحی مرکز چندرسانه ای اطلاع رسانی با تکیه بر فناوری اطلاعات

استاد راهنما:

دکتر فرهنگ مظفر

استاد مشاور:

دکتر مینو شفایی

پژوهشگر:

هادی حسینی

شهریورماه ۱۳۸۹

اظهارنامه دانشجو:

موضوع پایان نامه :

استاد راهنما:

اینجانب هادی حسینی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش معماری دانشکده معماری دانشگاه هنر اصفهان به شماره دانشجویی ۸۶۱۱۴۰۵۲۰۴ گواهی می نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است . به علاوه گواهی می نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب مصوب دانشگاه هنر اصفهان را به طور کامل رعایت کرده ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه هنر اصفهان محفوظ است. نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده معماری
گروه معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش معماری آقای هادی حسینی با عنوان:

مدیاتک کرج - طراحی مرکز چندرسانه ای اطلاع رسانی با تکیه بر فناوری اطلاعات

ارایه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای درجه ی کارشناسی ارشد که در تاریخ ..... توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره ..... درجه ..... به تصویب نهایی رسید

- 1- استاد راهنمای اول پایان نامه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا
- 2- استاد مشاور اول پایان نامه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا
- 3- استاد داور داخل گروه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا
- 4- استاد داور خارج از گروه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا

مهر و امضای مدیر گروه

سپاسگزاری:

سپاس بی پایان
از استاد ارجمندم آقای دکتر فرهنگ مظفر.
که همواره از نظرات و دیدگاههای ایشان بهره فراوان برده ام
و از استاد گرامی ام خانم دکتر مینو شفایی
که با دقت نظر و راهنمایی های ارزشمند خود، پیمودن این
راه را برایم مقدور ساختند.
و تشکر خالصانه از تمامی دوستان و همکارانی که همواره
پشتیبانم بوده اند.

تقدیم به:

این ناچیز را تقدیم می کنم به:
پدرم که همواره و در هر شرایطی لطف خود را از من
دریغ نکرده.
و مادرم که سر منشأ امید است و مهربانی بی پایان.

چکیده

انسان امروز با بهره گیری از منابع بیکرانی که ارتباطات فرهنگی در اختیارش می گذارند، در شرایطی مابین در برابر اطلاعات قرار گرفته است. وی قادر است تا این اطلاعات کسب کرده را با هم ترکیب کند و ترتیبی تازه به آنها ببخشد. به عبارت دیگر جوامع انسانی در این دوران، مدام در حال تجربه تحولات در سطوح گوناگون (از بینش های فکری بشری گرفته تا پیشرفت های تکنولوژیک) هستند و به نوعی، همواره در شرایط گذار به سر می برند. قرارگیری در این شرایط میانه باعث شده تا بشر امروز دچار بحران هویت گردد، چرا که هویت دیگر به صورت مجموعه ای یکدست از ارزش های ثابت و مطمئن تعریف نمی شود، بلکه در جهان امروز به تعداد انسان ها ویت های گوناگون وجود دارد. سوالی که در اینجا می توان مطرح کرد این است که انسان در این دوران چگونه می تواند بستر مناسبی برای دوران ناپایدار گذار بیابد، بستری که با تکیه بر روح زمان خود، به نیاز بشر برای بازتعریف مفهوم هویت در دنیای امروز پاسخ گوید. با توجه به این مسئله، هدف عمده ای که در این تحقیق مورد توجه قرار می گیرد، خلق یک مکان عمومی با تکیه بر رویکردهای فکری نوین در زمینه ارتباطات انسانی و با استفاده از قابلیت های تکنولوژی های جدید اطلاعاتی و رسانه ای است، مکانی که فراهم آورنده بستری برای تعاملات سازنده انسانی و گفتگو میان اقشار و طبقات گوناگون جامعه باشد. گسترش روزافزون بحران هویت در نتیجه شکاف بین نسل ها و گروه های مختلف اجتماعی و وجود دغدغه نا برابری اطلاعاتی در افراد جامعه، ضرورت تحقیقاتی از این نوع را دوچندان می نماید.

با توجه به موارد مطرح شده می توان فرضیه تحقیق را به این صورت بیان کرد: "با تکیه بر رویکردهای نوین ارتباطی و تکنولوژی های جدید رسانه ای، می توان مکانی عمومی خلق کرد که سبب افزایش تعاملات انسانی و افزایش سطح آگاهی در افراد جامعه شود." نتیجه نهایی این تحقیق برنامه ریزی و طراحی یک مرکز اطلاع رسانی با تکیه بر قابلیت های نوین رسانه ای است. این گونه مراکز اطلاع رسانی در جهان با عناوینی همچون *مدیاتک (Mediatheque)* و یا مرکز چندرسانه ای (*Multimedia Center*) شناخته می شوند. روشی که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته، به طور عمده بر مبنای تحلیل محتواس است. چرا که به علت عدم وجود این گونه مراکز در ایران، امکان بررسی های میدانی و تحلیل های کالبدی-رفتاری در این زمینه وجود نداشته است. بنابراین در ابتدا با استفاده از منابع کتابخانه ای و جستجو در منابع اینترنتی، به گردآوری اطلاعات پیرامون مفاهیم نوین ارتباطی و اطلاع رسانی و تکنولوژی های جدید رسانه ای پرداخته شده و سپس نمونه های ساخته شده این مراکز در سطح جهان مورد ارزیابی قرار گرفته است. در نهایت پس از بررسی ادبیات موضوع و بر اساس تئوری ها و نظریات موجود و نمونه های موردی، با استفاده از روند استدلال منطقی نتیجه گرفته می شود که جوامع امروز بشری بواسطه ماهیت در حال تغییر خود، نیازمند مکان هایی به منظور شکل گیری تعاملات اجتماعی در حین فرایند اطلاع رسانی و تبادل اطلاعات هستند.

کلیدواژه ها: دوران گذار- ارتباطات انسانی- بحران هویت- نابرابری اطلاعاتی - رسانه - مدیاتک

فهرست مطالب

گفتار اول : کلیات تحقیق

۲	۱-۱ : مقدمه
۳	۲-۱ : بیان مسئله- گذار از جامعه سنت گرا به دهکده جهانی
۳	۱-۲-۱ : دوران پیش از مدرن : سیطره سنت بر جوامع بشری
4	۲-۲-۱ : دوران مدرن : عصر خردباوری و انسان محوری
5	۳-۲-۱ : دوران پس از مدرن : عصر تکثرگرایی و عدم قطعیت
6	۴-۲-۱ : پست مدرنیته و ظهور مفاهیم تازه در مقوله جامعه و ارتباطات اجتماعی
6	۱-۲-۱-۴ : عصر اطلاعات
۷	۱-۲-۱-۴ : دهکده جهانی
8	۱-۲-۱-۴ : جامعه اطلاعاتی
9	۳-۱ : اهمیت و ضرورت پژوهش
9	۱-۳-۱ : بحران هویت و تبعات آن
10	۱-۱-۳-۱ : مفهوم هویت در دوران پیش از مدرن
10	۲-۱-۳-۱ : مفهوم هویت در دوران مدرن
11	۳-۱-۳-۱ : مفهوم هویت در دوران پس از مدرن
12	۲-۳-۱ : نابرابری اطلاعاتی و تبعات آن
13	۳-۳-۱ : نتیجه گیری

گفتار دوم: ادبیات تحقیق (پیشینه موضوع)

- ۱-۲: مقدمه ۱۶
- ۲-۲: دانش اطلاع رسانی، تعاریف، مفاهیم و سیر تحولات ۱۶
- ۱-۲-۲: تعریف علم اطلاع رسانی ۱۷
- ۲-۲-۲: مروری اجمالی بر تاریخچه علم اطلاع رسانی ۱۷
- ۳-۲-۲: علم اطلاع رسانی و گذار از مدرنیته به پست مدرنیته ۱۷
- ۱-۳-۲-۲: اطلاع رسانی در دوران مدرنیته 17
- ۲-۳-۲-۲: اطلاع رسانی در دوران پست مدرنیته 18
- ۳-۳-۲-۲: مقایسه تطبیقی علم اطلاع رسانی در دوران مدرنیته و پست مدرنیته 19
- ۴-۲-۲: نظام اطلاع رسانی در عصر حاضر 23
- ۳-۲: رسانه، تعاریف، مفاهیم و سیر تحولات 24
- ۱-۳-۲: تعریف رسانه 24
- ۲-۳-۲: کارکرد رسانه 24
- ۳-۳-۲: تاریخچه و سیر تحولات رسانه 25
- ۴-۳-۲: رسانه های نوین از دیدگاه صاحب نظران علوم رسانه 26
- ۵-۳-۲: تحول عملکرد رسانه ها در قرن ۲۱ ۲۸
- ۱-۵-۳-۲: فناوری اطلاعات (Information Technology – IT) ۲۹
- ۲-۵-۳-۲: فضای سایبر (Cyber Space) ۳۰
- ۳-۵-۳-۲: واقعیت مجازی (Virtual Reality) ۳۱
- ۴-۵-۳-۲: ابرمتن (Hypertext) 32
- ۶-۳-۲: پیوند معماری و رسانه 32
- ۱-۶-۳-۲: معماری و رسانه در گذر زمان 32
- ۲-۶-۳-۲: معماری و جریان های نوین رسانه ای 33
- ۴-۲: معماری همگام با عصر اطلاعات 36
- ۱-۴-۲: مقدمه ۳۶
- ۲-۴-۲: تاثیرات تکنولوژی های نوین عصر اطلاعات بر جریان های معماری ۳۶
- ۱-۲-۴-۲: تاثیرات تکنولوژی بر عملکرد های معماری 37
- ۲-۲-۴-۲: تاثیرات تکنولوژی بر تنوع ایجاد شکل و فرم 37

38	۳-۲-۴-۲: تاثیرات تکنولوژی بر زیبایی شناسی معماری
44	۵-۲: معرفی و شناخت مراکز اطلاع رسانی نوین - مدياتك
44	۱-۵-۲: تعريف
44	۲-۵-۲: پيشينه
45	۳-۵-۲: گذار از کتابخانه به مدياتك
46	۴-۵-۲: ویژگی ها و خصوصیات مدياتك
47	۵-۵-۲: بررسی نمونه های موردی
۶۴	۶-۵-۲- نتیجه گیری

گفتار سوم: شناخت بستر طرح

۶۷	۱-۳: مطالعات اقلیمی شهر کرج
۶۷	۱-۱-۳: مشخصات عمومی
۶۷	۲-۱-۳: باد
۶۹	۳-۱-۳: بارندگی
۶۹	۴-۱-۳: رطوبت
۷۰	۵-۱-۳: دما
۷۰	۶-۱-۳: تابش آفتاب
۷۱	۷-۱-۳: انتخاب جهت استقرار ساختمان
۷۲	۸-۱-۳: نیازهای حرارتی فضاهای داخل ساختمان
۷۳	۲-۳: مطالعات جمعیتی شهر کرج
۷۳	۱-۲-۳: معرفی شهر کرج
۷۴	۲-۲-۳: بررسی فرصت ها و تهدیدها
۷۵	۳-۲-۳: اطلاعات آماری شهر کرج
۸۰	۳-۳: شناخت و تحلیل سایت طراحی
۸۰	۱-۳-۳: مقدمه
۸۰	۲-۳-۳: معرفی کلی سایت
۸۵	۳-۳-۳: بررسی طرح های بالادستی

۸۷

۳-۳-۴: مزایای گزینه پیشنهادی

۸۷

۳-۳-۵: ارائه دیاگرام های تحلیلی سایت

گفتار چهارم: بررسی ضوابط و استانداردهای طراحی مراکز اطلاع رسانی و ارائه برنامه ریزی فیزیکی

۹۳

۴-۱: مقدمه

۹۳

۴-۲: استانداردها و ضوابط طراحی کتابخانه

۹۶

۴-۳: ضوابط عمومی فضاهای نمایشگاهی

۹۸

۴-۴: ضوابط عمومی فضاهای نمایشی و گردشگری

۱۰۱

۴-۵: برنامه ریزی فیزیکی و ارائه جداول مربوطه

گفتار پنجم: بیان فرایند طراحی و ارائه اسناد و مدارک

فهرست جدول ها

- جدول (۱-۱). مقایسه تطبیقی مفاهیم کلیدی در سه دوران پیش از مدرن ، مدرن و پس از مدرن ۱۴
- جدول (۱-۲). ویژگی های منابع در عصر مدرن و پست مدرن ۱۹
- جدول (۲-۲). تقابل مضامین مدرن و پست مدرن ۲۰
- جدول (۳-۲). تغییر گرایش کتابخانه ها در طول زمان ۲۱
- جدول (۴-۲). وجوه افتراق مدرنیته و پست مدرنیته در علوم اطلاع رسانی ۲۲
- جدول (۱-۳). سمت و سرعت باد در ماههای سال در شهر کرج ۶۷
- جدول (۲-۳). میزان بارندگی در ماههای سال در شهر کرج ۶۹
- جدول (۳-۳). میزان رطوبت نسبی و تغییرات آن در ماههای سال در شهر کرج ۶۹
- جدول (۴-۳). تغییرات درجه حرارت در ماههای سال در شهر کرج ۷۰
- جدول (۵-۳). میزان ساعت آفتابی در ماههای سال در شهر کرج ۷۱
- جدول (۶-۳): تعداد و نرخ رشد سالانه جمعیت شهر کرج در بازه زمانی ۱۳۳۵-۱۳۸۵ ۷۵
- جدول (۷-۳): جمعیت استان تهران و شهر کرج به تفکیک جنسیت و محل سکونت در سال ۱۳۸۵ ۷۵
- جدول (۸-۳): جمعیت ۶ ساله و بیشتر و تعداد باسوادان استان تهران برحسب جنس در سال ۱۳۸۵ ۷۶
- جدول (۹-۳): سینماها و تماشاگران فیلم های سینمایی در سال ۱۳۸۵ ۷۷
- جدول (۱۰-۳): نمایشگاههای فرهنگی و هنری برپا شده و بازدید کنندگان در سال ۱۳۸۵ ۷۸
- جدول (۱۱-۳): تعداد کتابخانه و کتاب های موجود در سال ۱۳۸۵ ۷۸
- جدول (۱۲-۳): تعداد اعضا و موارد مراجعه به کتابخانه در سال ۱۳۸۵ ۷۹
- جدول (۱-۴): نسبت جمعیت تحت پوشش و فضای کتابخانه ای ۹۴
- جدول (۲-۴): برنامه ریزی فیزیکی ۱۰۳

فهرست عکس ها

۳۴	عکس (۱-۲): مرکز فرهنگی ژرژ پمپیدو
۳۵	عکس (۲-۲): ADA- اتاق هوشمند
۴۰	عکس (۳-۲): برج بادها
۴۱	عکس (۴-۲): تخم مرغ بادها
۴۲	عکس (۵-۲): مرکز هنرهای اجرایی و رسانه های الکترونیک
۴۳	عکس (۶-۲): مرکز هنرهای اجرایی و رسانه های الکترونیک
۴۹	عکس (۷-۲): مدياتک سندای
۵۵	عکس (۸-۲): مدياتک سندای
۵۵	عکس (۹-۲): مدياتک سندای
۵۷	عکس (۱۰-۲): مرکز فرهنگی ژرژ پمپیدو
۶۰	عکس (۱۱-۲): مدياتک Orleans
۶۱	عکس (۱۲-۲): مدياتک Orleans
۶۱	عکس (۱۳-۲): مدياتک Orleans
۶۲	عکس (۱۴-۲): مدياتک Venissieux

فهرست شکل ها

- شکل (۱-۲): مرکز هنرهای اجرایی و رسانه های الکترونیک ۴۳
- شکل (۲-۲): مدیاتک سندای ۵۲
- شکل (۳-۲): مدیاتک سندای ۵۴
- شکل (۴-۲): مرکز فرهنگی ژرژ پمپیدو ۵۸
- شکل (۱-۳): گلبداد شهرستان تهران ۶۸
- شکل (۲-۳): موقعیت کلی سایت ۸۱
- شکل (۴-۳): بررسی طرح تفضیلی شهر کرج ۸۶
- شکل (۵-۳): دیاگرام تحلیلی سایت- هندسه و ابعاد ۸۸
- شکل (۶-۳): دیاگرام تحلیلی سایت- دسترسی سواره و پیاده ۸۹
- شکل (۷-۳): دیاگرام تحلیلی سایت- محدوده ساخت و جهت گسترش پیشنهادی ۹۰
- شکل (۸-۳): دیاگرام تحلیلی سایت- عوامل مطلوب و مزاحم ۹۱

فهرست نقشه ها

۵۳	نقشه (۱-۲): مدياتك سنداي
۵۸	نقشه (۲-۲): مركز فرهنگي ژرژ پمپيدو
۵۹	نقشه (۳-۲): مدياتك Orleans
۶۳	نقشه (۴-۲): مدياتك Venissieux

گفتار اول : کلیات تحقیق

۱-۱. مقدمه

تحولات عظیم اجتماعی، فرهنگی و فناوری در دوران حاضر سبب تغییر تفکرات بشر در باب اندیشه‌ها، باورها و سنن اجتماعی گشته و بر تمامی نهادها و ارکان زندگی انسان تاثیر گذارده است. قافله تمدن با اختراعات، اکتشافات و دستاوردهای نوین فکری روز به روز در حال حرکت است و تبادلات فرهنگی، گسترش دنیای مجازی و کشمکش‌های حوزه‌های مختلف اجتماعی سطح دانستیها و آگاهی افراد را بالا برده و با وجود استقامت و انعطاف ناپذیری بخشی از جامعه، تمامی جنبه‌های زندگی بشر را تحت تاثیر قرار داده است. اگر جامعه‌ای در صدد آن باشد تا تمامی سنت‌ها و تفکرات بجای مانده از گذشته خود را حفظ کند، یک انجماد عظیم فکری بر آن جامعه سایه می‌افکند و این جمود می‌تواند خسارت‌های جبران ناپذیری بر پیکره جامعه و نسل‌های بعد وارد آورد.

در جوامع توسعه یافته، مرحله گذار از ارزش‌های پیشین و سنت‌های کهن به دوران تعقل‌گرایی و تفکر مدرن تا حدود زیادی صورت پذیرفته و بنابراین گذار این جوامع به دوران نوین تمدن بشری، تدریجی و گام به گام است. اما در جوامعی همچون ایران که در آن مدرنیته بسیار ناقص و سطحی درک شده و م‌ورد توجه قرار گرفته، این روند گذار و تغییر مشکل‌تر است و می‌تواند مسایل بسیاری را در پی داشته باشد. به تعبیری ایران جامعه ایست که با ملغمه‌ای از سنت‌ها و باورهای کم‌اثر دیروز و تغییرات و تحولات امروز ناشی از مدرنیته، می‌بایست به استقبال جهان فردا برود، جهانی که به تعبیر مک‌لوهان در حال تبدیل به "دهکده جهانی" است.

اما دغدغه عمده‌ای که در مسیر این تغییر خودنمایی می‌کند، چگونگی فرایند گذار است. در این گفتار با بررسی اجمالی رویکرد جوامع بشری در برابر انقلاب‌ها و جریانات نوین فکری (از سنت به مدرنیته و از مدرنیته به پست مدرنیته) سعی خواهد شد که ویژگی‌های دوران گذار مورد بررسی قرار گیرد و سپس با توجه به این تجربیات و همچنین بررسی ضرورت‌های این تحولات در دنیای امروز، اهداف این تحقیق تبیین گردد.

۱-۲. بیان مسئله-گذار از جامعه سنت گرا به دهکده جهانی

عمده ترین دغدغه این تحقیق را می توان به صورت خلاصه به این صورت مطرح کرد: "انسان امروز چگونه می تواند بستر مناسبی برای دوران ناپایدار گذار بیابد، بستری که با تکیه بر روح زمان خود، به نیاز بشر برای بازتعریف مفهوم هویت در دنیای امروز پاسخ گوید". بنابراین موضوع مهم این است که در جوامع بشری با رویکرد سنت گرایانه چگونه می توان زمینه را برای تحقق مفاهیم نوین اجتماعی همچون **دهکده جهانی** فراهم آورد. برای پاسخ به این سوال در ابتدا می بایست بازخورد جوامع بشری در برابر تغییرات بنیادین فکری و تکنولوژیک را در دوره های گوناگون مورد بررسی قرار داد و سپس به ارزیابی بازخورد امروزی بشر در برابر این تحولات پرداخت. در ادامه این تحولات در سه دوران سنت گرایی، مدرنیته و پست مدرنیته مورد بررسی قرار می گیرد.

۱-۲-۱. دوران پیش از مدرن: سیطره سنت بر جوامع بشری

دوران پیش از مدرن، دوران تفوق و برتری سنت ها و اعتقادات کهن در جوامع بشری است. بارزترین خصوصیات که میتوان برای این دوره برشمرد، سنت گرایی و اعتقاد به آیین و رسوم به جای مانده از دوران گذشته است. برای تجسم فضای فکری آن دوران ابتدا می بایست مفهوم سنت و سنت گرایی را مورد بررسی قرار داد.

- **سنت و سنت گرایی:** «سنت در معنای تحت اللفظی خود اشاره به هر گونه ممارست، باور یا دستاوردی دارد که از نسلی به نسل دیگر منتقل میشود. هرچند محتوای سنت فوق العاده متغیر است، با این وجود این مفهوم که از نسلی به نسل دیگر منتقل میشود، در زمره میراث مشترک یک گروه اجتماعی به حساب آورده میشود. سنت را اغلب سرچشمه ثبات و مشروعیت می دانند، ولی ممکن است گاهی مبنای دگرگون کردن وضع موجود نیز باشد.» (آبر کراملی، نیکلاس، ۱۳۷۰) بنابراین، «سنت گرایی عبارت است از تعلق خاطر و التزام نظری و عملی به آن اصول و حقایق همه جایی و همیشگی. بر این اساس می توان گفت که بر مبنای سنت گرایی، منشا همه سنن یکی است و به صورت کلی از آن تحت عنوان **حکمت خالده** یا **حکمت جاودان (Perennial Wisdom)** یاد میشود» (نصر، سید حسین، ۱۳۸۱) از دیدگاه سنت گرایان، سنت گرایی نگرش ارتجاعی و بازگشت به گذشته نیست، بلکه سنت آموزه های زنده و جاوید است که در برهه ای از تاریخ توسط انسان مدرن کنار گذاشته شدند.
- **جامعه سنت گرا:** "فردیناند تونیس" (جامعه شناس و نظریه پرداز آلمانی) در کتاب خود "جمعیت و جامعه" می نویسد: «جامعه سنتی مظهري از اراده ادامه و باز تولید خانواده با سنت پدرسالاری در جهت تحکیم روابط حاکم در باورهای توده مردم است.» جمعیت سنتی هویت خود را از تعلقات طایفه ای، قومی و عشیره ای گرفته و برای حفظ و ثبات آن از هیچ تلاشی فرو گذار نمی کند. (آبر کراملی، نیکلاس، ۱۳۷۰)